

YENİSEY YAZITLARI YETİM KALDI: BABALARI DMİTRİ DMİTRİYEViÇ VASİLYEV ÖLDÜ

Osman Fikri Sertkaya

- Prof. Dr. Dmitri Dmitriyeviç Vasilyev 11 Ekim 1946'da doğdu. 75 yaşının içerisinde iken 18 Ocak 2021'de koronavirüse yakalanıp öldü.

Moskova'daki Mihail Vasilyeviç Lomonosov Devlet Üniversitesinin Doğu Dilleri Enstitüsünden mezun olan Vasilyev'in sınıf arkadaşları arasında 16 Mart 2013'te kaybettiğimiz ünlü dil bilimci Yuriy Vladimiroviç Şeka'yı, 25 Nisan 1946'da doğan Politikacı Vladimir Jirinovski'yi ve eşi Yelena Aleksandrovna'yı zikredebilirim.

Şeka, dil bilimi bilgisi çok kuvvetli bir lengüist idi. Türkçeyi iyi öğrettiği öğrencilerinden Dmitri Peskov hâlen Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in basın sözcüsü olup Putin-Erdoğan konuşmalarının mütercimidir.

Jirinovski, üniversite mezuniyetinden sonra Seydişehir alüminyum fabrikalarının kuruluşunda Türkçe tercümanı olarak çalışırken Türklere Marks'ın rozetini dağıtmış. Komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle onu yakalayan Türk polisi önce dövmüş, sonra da "Dağıttığın rozet kimindir?" diye sormuş. "Abi yazarımız Tolstoy"un rozetidir" cevabını almış ancak kısa bir süre sonra da ülkesine dönmeye mecbur kalmış. 90'lı yıllarda Rusya'da milletvekili adayı olarak Türk asıllı seçmenlerine televizyondan "Sevemez kimse sizi benim sevdiğim kadar." diye Türkçe şarkı ile hitap ediyordu.

Yelena Aleksandrovna Podkolzina ise üniversite mezuniyetinden sonra 1970'te sınıf arkadaşı Dmitri Dmitriyeviç Vasilyev ile evlendi. Onların sınıfı kendi aralarında "1946'lılar Sınıfı" olarak bilinir.

Yelena Hanım Moskova Radyosunun Türkçe servisinde çalıştı. Sonra uzun yıllar T. C. Moskova Büyükelçiliğinin yeminli baştercümanı olarak görev yaptı. Vasilyev çiftinin iki oğlu oldu. Ailenin geleneğine göre ilk doğan çocuğun adı her zaman Dmitri olacaktı. Bu yüzden bü-

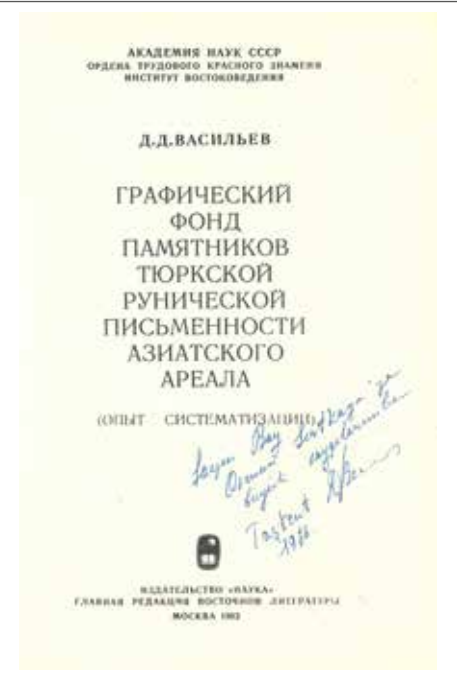
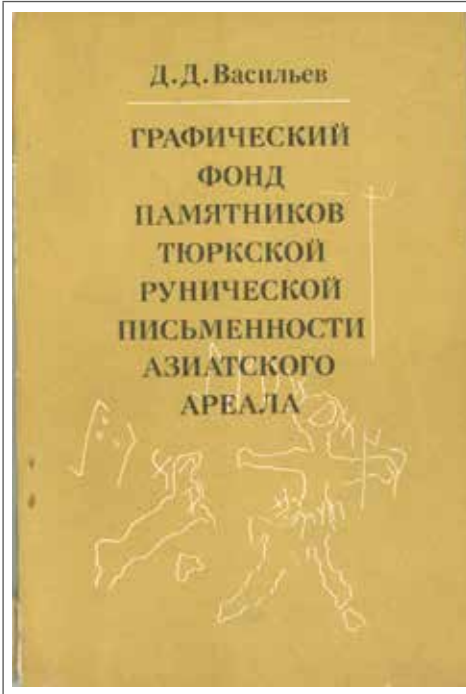
yük oğluna aile geleneğine göre Dmitri adını koydular. Küçük oğlu Aleksandr ise tarih sahasında doktorasını verdi. Türk tarihinin, özellikle Osmanlı tarihinin mütehasısı oldu.

	 <p data-bbox="647 880 1000 942">Мы учились вместе в ИВЯ МГУ и поженились на 4 курсе. с Еленой Александровной Подколзиной в 1970 г.</p>
Dmitri Dmitriyevich Vasilyev	Yelena ve Dmitri'nin nikâh resimleri

Dmitri Dmitriyevich Vasilyev iyi hocalardan tahsil gördü. Türk tarihi alanında “**Asya Bölgesinde Runik Türk Alfabetiyle Yazılan Anıtların Yazı Sistemi = Paleografikaya Sistematzatsiya pamyatnikov tyurkskoy runičeskoj pismennosti aziatskkogo areala**” başlıklı doktora tezini 1983’te savunarak doktor unvanını aldı. Bu tezi **Grafičeskiy fond pamyatnikov tyurkskoy runičeskoj pismennosti aziatskogo areala** başlığı ile 1983’te Moskova’da yayımlandı.

Aynı yıl Leningrad’da **Yenisey Nehri Havalisindeki Runik Türk anıtlarının Külli-yatı = Korpus tyurkskih runičeskih pamyatnikov basseyna Eniseya** adlı eseri de yayımlandı. Bu iki eseri dolayısı ile Millî ve Milletlerarası Türkoloji Kongrelerini düzenleyen İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü yönetimi tarafından Vasilyev’e 1988 yılında toplanan Altıncı Uluslararası Türkoloji Kongresi’nde Türkolojiye Üstün Hizmet Belgesi sunulmuştur. Çalışmaları Türkiye’de takdir gören Vasilyev Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu bağlı kuruluşu Türk Dil Kurumunun Şeref üyesi idi.

Vasilyev’in son görevi Rusya Bilimler Akademisi = Rossiyskaya Akademiya Nauk (RAN)’un Şarkiyat Enstitüsü’nün Doğu Araştırmaları Alanında Tarih Bölümü başkanı idi. Rusya Devlet Sosyal Bilimler Üniversitesi profesörü olarak Rusya Bilimler Akademisi Doğu Bilimcileri Başkan Yardımcılığı görevini de yürütüyordu.

Sovyet Türkologlar Komitesi Başkanı Andrey Nikolayeviç Kononov Dmitri'nin çalışma sahasını Güney Sibirya'daki Yenisey yazıtlarını inceleme olarak tespit etmişti. Daha önce Türk araştırmacı Hüseyin Namık Orkun 1930'lu yıllarda yayımladığı **Eski Türk Yazıtları** adlı eserinde 41 Yenisey yazıtını işlemişti. Rus araştırmacı Sergey Yefimoviç Malov da 1951-1952'de **Yeni-seyskaya Pismennost Tyurkov** adlı eserinde 52 Yenisey yazıtını işlemişti.

Dmitri Dmitriyeviç Vasilyev ise Malov'dan sonra 83 yazıt daha işleyerek 1983'te yayımladığı *Korpus*'ta yazıt sayısını 145'e çıkarmıştır. Benim Dmitri'nin *Korpus*'u ile ilgili çok hoş bir hatıram var. Bir gün üniversiteye gittim. Masamın üzerinde Leningrad'dan gelen bir kitap paketi var. Yazıtı hemen tanıdım. Sergey Klyaştorniy üstadımın el yazısı. Kitap paketini açtım. İçerisinden Dimitri Vasilyev'in *Korpus*'u çıktı. "Samimi selâmlarımla" ithafının altında Kononov imzası vardı. 1985'te toplanan V. Uluslararası Türkoloji Kongresi'nde konuyu Klyaştorniy'a sordum. Gülerek "biliyor musun matbaadan Dmitri'nin kitabından Kononov'a 5 adet geldi. Kononov ilk kitabı "samimi selâmlarımla" diye imzaladı. Beni çağırdı. Ben kitabı bana verecek zannettim. Kononov "Bunu Osman'a postala. O bunun kıymetini bilir" dedi. Biz kitabı görmeden patron ilk nüshayı sana gönderdi." dedi. Sonra Dmitri de bana kitabını imzalayarak verdi. Bende iki *Korpus* var.

Prof. Dr. Ayşegül Sertkaya'nın asistanı Serkan Şemen bu 145 metni esas almış, metinlerin transliterasyonunu, transkripsiyonunu, çevirilerini ve metinlerde geçen bütün kelimelerin etimolojilerini yaptığı 950 küsur sahifelik doktora tezi ile 2016'da "Doktor" unvanını alarak Dmitri Bey'in takipçilerinden olmuştur.

Yıllar yılları kovaladı. *Korpus*'un yayımının üzerinden 35 yıl geçti. Bu yıllar içerisinde Dmitri ekibini kurdu ve yeni yazıtları keşif seyahatleri yaptı. Yenisey'de 65'ten fazla yeni yazıt buldu. Yenisey yazıtlarının sayısını 212'ye yükseltti.

Bu arada Dağlık Altay (Gorno Altay) yazıtlarının da sayısı 120'ye yaklaşmıştı. Hüseyin Namık Orkun'un kitabında Dağlık Altay bölgesinden sadece iki yazıt (birinci ve ikinci Altay sürahi yazıtları) bulunduğu göz önüne alındığında bu sayının ehemmiyeti anlaşılır.

Uluslararası Türk Akademisi (Halıkaralık Türki Akademiyası) bu yazıtları yayımlama programına aldı ve serinin ilk kitabı olarak 2013 yılında Astana'da **Korpus Tyurkskih Runičeskih Nadpisej Yujnoj Sibiri = Güney Sibirya Runik Türk Yazıtları Külliyyatı** başlığı altında ilk kitap **Çast 1. Drevnetyurkskaya Epigrafika Altaya = Bölüm 1. Altay'ın Eskitürk Epigrafisi** başlığı ile yayımlandı.

Serinin ikinci kitabının başlığı ise **Çast 2. Drevnetyurkskaya Epigrafika Yeniseya = Bölüm 2. Yenisey'in Eskitürk Epigrafisi** adını taşıyacaktı. Dmitri bu eserini maalesef göremedi. Yüce Tanrı önce Yelena'yı sonra da Dmitri'yi bir hafta ara ile yanına aldı.

Bu arada Sevgili Süer Eker'in aşağıda verdiğim hatırasının bir varyantını anlatayım.

Yıllar önce bir konferans günlerinde kaldığımız otelde Osman F. Sertkaya Hocamızla birlikte D. D. Vasilyev'in odasına merhaba demeye gitmiştik. D. D. Vasilyev - O. F. Sertkaya ikilisinin güzel sohbetini dinlemiştik. Sohbetten aklımda kaldığı kadarıyla D. D. Vasilyev'in bir anekdotu şöyleydi: Sibirya'daki Türk cumhuriyetlerinden birinin "Türk" başbakanı ya da üst düzey bir yetkilisi D. D. Vasilyev'i Türkçü-Turancı diye KGB'ye ihbar etmiş. Oysa müteveffa yüzde yüz Rus ve Rusya vatandaşı idi. Türkçü-Turancı olmasına teknik olarak imkân yoktu Hikâyesini anlatırken bu Türk man-kurtun (Тюркский манкурт) yaptığı saçmalığa gülüyordu, gülüşü hâlâ gözümün önünde. Sertkaya Hocamızla elimizde sanırım onun verdiği Kazakistan Alma-Ata elması, biz de bayağı gülmüştük. Sertkaya Hocamızın

hafızası çok güçlü, o her şeyi kaydetmiştir... Güzel insan D. D. Vasilyev, toprağın bol olsun!

İlk naşirler Güney Sibirya'da bulunan Göktürk yazıtlarına **Eski Kırgız Yazıtları/Anıtları** (*Drevnekirgizskoy pismennosti* veya *Drevnekirgizskoy pamyatnik*) demişlerdi. Araştırma ve incelemeler ilerledikçe bu yazılı belgelerin eski Türklere ait olduğu anlaşıldı. Üç arkadaş Sergey Grigoriyeviç Klyaştorını, Galina Vatslavovna Dlujnevskaya ve Dmitri Dmitriyeviç Vasilyev bu yazılara **Eski Kırgız Yazıtları/Anıtları** yerine **Eski Türk Yazıtları/Anıtları** dediler. Hakas Türkü olan Arkeolog Leonid Romanoviç Kızlasov buna karşı çıktı. "Niçin bu yazıt/anıtlar eski Türklere ait olsun ki?" diyerek Hakasya'da yayımlanan **ŞIN** (Çince: ÇIN "Gerçek" Rusça: PRAVDA) Gazetesi'nde bir yazı yazdı. "Bu yazıtlar Hakasların ataları olan eski Kırgızlara aittir. Siz ise eski Türklere aittir diyerek Pan-türkist davranıyorsunuz." dedi. Pantürkizm ile suçlanan üç kişi Klyaştorını, Dlujnevskaya ve Vasilyev idi. Bu iddiayı pek ciddiye alan olmadı. Şimdilerde Leonid Kızlasov'un oğlu tanınmış Türkolog Prof. Dr. İgor Leonidoviç Kızlasov da yazıt/anıtların Eski Türklere ait olduğunu yazıyor.

Добрые друзья-коллеги, которых, увы, больше не увижу: Г. Длужневская, С. Кляшторный

Üç pantürkist (?) meslektaşım: Vasilyev, Dlujnevskaya ve Klyaştorını

1990 yılında Dmitri ile bir program planladık. 1991 yılı Philip Johann von Tabbert-Strahlenberg'in 270. yıl dönümü idi. "Strahlenberg'den 270 yıl Sonra" adlı bir araştırma gezisi düzenleyecek ve onun geçtiği yollardan geçerek kalan anıtları inceleyecektik. Daha sonra teferruatını öğrendiğim kadarı ile beni Moskova'dan Sovyet Türkoloğlar Komitesi başkanı Prof. Dr. Ethem Rahimoviç

Tenişev'e Leningrad'dan ise Prof. Dr. Aleksandr Leonidoviç Şçerbak'a sormuşlar. Her iki hoca da "Kendisi nasyonalist bir Türktür. Ancak işine duygularını hiç karıştırmamıştır. Rusya'ya karşı bakışı da olumludur. İlişkilerimizin gelişmesi açısından bu program bir temel taşıdır. Kontrollü bir şekilde Güney Sibirya'ya gelmesi uygundur." şeklinde görüş bildirdikleri için projemiz kabul edildi. Temmuz-Ağustos 1991'de Güney Sibirya'da Hakasya ve Tuva'da 34 gün geçirdim. Martıyanov Müzesi'nde toplanmış Yenisey yazıtları başta olmak önce bilinenleri sonra da arazideki taşları araştırdık. Altına girmediğim üstüne çıkmadığım taş, duvar vs. kalmadı.

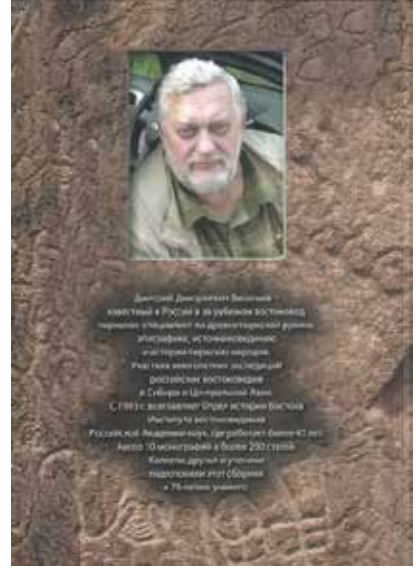
Hakasya'da E-134, Tuva Kızıl Kaya'da E-24 başta olmak üzere bilinen belli başlı Yenisey yazıtlarını gördüm. Arazide ise 8 yeni yazıt bulduk. Hakasya'da 134 numaralı Yenisey yazıtını önce Dmitri, sonra ben transkripsiyonladım. 7 kelime yazıtta sadece 4. kelimeyi aynı okumuşuz. Okumalarımızı tartışarak birleştirdik. Bütün bunları *Yenisey Yazıtları Korpusu*'nun ikinci cildinde Dmitri yayımlayacaktı. Tuva'da Jakob Abramoviç Şer'in arkeoloji heyetine katıldım. Tadına doyum olmaz bir yaz geçirdim. Kızıl Etnografya Müzesi'nde Tuva millî kıyafetleri giyerek fotoğraf çektirdik. 4 Eylül 1991 günü Türkiye'ye döndüm.

С другом, проф. Османом Ф. Серткаля во время совместной экспедиции в Сибири (1991):
в запасниках Тувинского музея удобнее работать в халатах дээли

D. D. Vasilyev'in 70. Yıldönümü Armağan Kitabından

Hocaları, meslektaşları, dostları, öğrencileri 70. doğum yıl dönümü dolayısıyla **İstoriçeskaya Mozaïke Evrazii. Sbornik Statey K 70-letiyü Dmitriya Dmitriyeviça Vasilyeva** (Moskova, 2017, 336 s.) başlıklı bir armağan kitabı hazırladılar.

Bu armağan kitabının sonunda onun 300'den fazla yayınının 2017 yılına kadar olan 276'sının listesi verilmiştir. Son üç yıl çalışmaları ise 277 numaradan devam edilecektir.

Ben 11 Ağustos 1946 doğumluyum. Dmitri ise 11 Ekim 1946 doğumlu. “Ben senden iki ay büyük ağabeyim.” derdim. Gülüşürdük.

Doğum günüm olan 11 Ağustos 2020 gecesi evimizin bahçesinde yiyip içeren Ayşegül'e “Dmitri'yi arayayım.” dedim. Telefona eşi Yelena Hanım çıktı. Uzun uzun konuştuk. Dmitri Daça'da imiş. Sonra Dmitri'ye Nadalyayev'in ön adını sorduğum bir elmek gönderdim. O da bana 21 Eylül 2020 tarihli bir cevap gönderdi. Dmitri'nin son mektubunu aşağıda veriyorum.

Dmitry Dmitriyevich Vasilyev,

Moskova, 21 Eylül 2020, (16.07)

Değerli Abi Osman

Mektubun için çok teşekkür ederim. Ben de Sibiry'a'da yaptığımız seyahatları sık sık hatırlıyorum. Hemen hemen her yıl bu seyahatlara devam ediyorum. Ancak bu yıl salgından dolayı oralara gidemedim. Çok yazık, bir de Tıva Hükümeti cumhuriyette bilimin gelişmesine yaptığım katkı dolayısıyla beni bir nişanla ödüllendirdi, ben ise o nişanı hâlâ alamadım.

TDK muhabir üyeliğine tekrar seçildiğim için çok sevindim. Senin de bu konuda gayret gösterdiğini anlıyorum. Teşekkür ederim!

Ümit ederim, salgın ailenize dokunmadı. Biz de daçada kalmak ve uzaktan çalışmak zorundayız. Oradaki arsamız şimdi büyüdü, evimizin etrafında elma ağaçlarından oluşan bahçe var. Şu anda birkaç kitap hazırlıyorum.

Birincisi, Runik yazıtlar konusunda çalışan, taşrada yaşayan dahil, tüm Rus bilim adamlarının biyografyalarını içeren fotoğraf albümü şeklindeki kitaptır.

İkincisi, Yenisey Korpüsünün hazırlanması döneminde Kononov, Klyash-tornıy, Tenışev, Hakas, Kırgız, Tuvalı meslektaşların yazdıkları mektupların yayınlanmasıdır.

Üçüncüsü de, E 146'dan başlayarak E 212'ye kadar son buluşlarımızı içeren Korpusumun devamı olacaktır.

Birçok şey unutuldu ve bugün Rusya'da runik yazıtları üzerinde çalışanlar yok denecek kadar azdır, ben ise her yıl yeni yazıtlar buluyorum. Seninle ele almak istediğim çok konu var. Ümit ederim, görüşmek ve geçmiş günlerimizi hatırlamak için şansımız olacaktır.

Ayşe hanıma ve oğluna en iyi selamlarımız var.

Görüşmek ümidiyle,

Dmitry

29 Aralık 2020'de uzaktan katıldığım bir Kazakistan programı öncesi Prof. El-fina Sıbgatullina'ya Dmitri'yi sordum. "Hanımı hasta." dedi. Akşamına telefon ettim. Telefona oğlu Aleksandr çıktı. "Osman amca, annem kovite yakalandı. hastaneden eve aldık. İlaçlarını evde alıyor. Babamı da hastalık bulaşmasın diye ağabeyim Dmitri'ye gönderdik" dedi. Yelena Hanım kovitten kurtulamayıp vefat etmiş. Onu da 18 Ocak 2021 Pazartesi günü Dmitri'nin vefatı takip etmiş. Denilecek bir şey yok. Her ikisinin de toprağı bol olsun. Yüce Tanrı rahmetini Vasilyevler'den esirgemesin. Onları cennetine kabul etsin.

Dmitri ile son resmimiz. Profilde Ahmet Bican Ercilasun.
Dmitri Dmitriyevič Vasilyev, Osman Fikri Sertkaya, Tuncer Gülensoy.
Ayakta duran ise öğrencimiz Talha Dilben.